

METİN

Şeyh Kâsım'ın «Tashih» namını verdiği kitabında söylediklerinin hasılı şudur ki, müftü ile kadı arasında fark yoktur.

Ancak, müftü hükmü haber verir, kadı ise onu ilzam eder. Mercuh, yani terkedilmiş bir kaville hüküm ve fetva vermek cehalettir, icmaa muhalefettir. Müleffek hüküm, bi'l-icma batıldır.

Bir müçtehidî amelde taklid ettikten sonra rücû etmek, bilittifak batıldır. Mezhepte muhtar olan budur. Hilâf, müçtehid olan kadıya mahsustur. Mukallide gelince; onun, mezhebi hilafına hüküm vermesi asla nafiz/geçerli değildir. «el-Künye» nam kitapta da böyledir.

Ben derim ki: Bilhassa bizim zamanımızda katiyyen nafiz olamaz. Çünkü Sultan, zayıf kavillerle hüküm vermekten nehyettiğini fermanında hasseten bildirmiştir. Şu halde,

mezhebi hilâfına nasıl hüküm verebilir? Böylesi, mezhebinden olup kendisine itimad etmeyene nisbetle mazu -l/az'edilmiş sayılır. Binaenaleyh, onun hakkındaki hükmü nafiz olmaz, bozulur. Nitekim «el-Fetih», Kel-Bahr» ve «en-Nehir» gibi kitapların kaza bahis lerinde yeterince izah edilmiştir.

İZAH:

Müftü ile kadı arasında fark olmaması, ikisinin de kendi arzularına göre amel etmelerinin câiz

olmamasına göredir. Gerçi, müftü muhbir, kadı mülzimdir. Fakat, yine her hadisede ulemanın tercih ettiklerine tâbi olmaları gerekir, yoksa aralarında her cihetten fark yok demek değildir.

Mercuh, yani terkedilen kaville hüküm ve fetva vermek caiz olmadığı gibi, fetvâyı verenin kendisi dahi amel edemez.

Allâme Şurunbulâlî «el-lkdü'l-Ferid» adını verdiği risalesinde şöyle diyor: Şafîî'nin mezhebi muktazası Subkî'nin de dediği gibi mercuh kaville hüküm ve fetvâ vermek memnudur. Fakat, fetvâyı verenin kendi ameli memnu değildir. Hanefiyye'nin mezhebi ise fetvâ verene, daha mercuh kaville amel memnudur. Çünkü, mercuh kavil neshedilmiştir. Bu, belllenmelidir.

«Bîrî» bunu, nassların mânâsını anlayacak fikri, re'yi olmayan âmmi ile kayıtlayarak şöyle demiştir: Acaba, bir insanın zayıf rivayetle kendi nefsi hakkında ameli caiz midir? Evet, fikir ve re'y sahibi ise caizdir.

Fakat, avamdan olursa, cevabın ne olacağını görmedim. Lâkin, musannıfın fikir sahibi olmakla takyîd etmesine bakılırsa avamdan olan kimseye bu caiz değildir.

«Hızânetü'r-Rivâyât»da, nâss ve hadislerin mânâsını bilen âlim, dirâyet ehlin den de olursa o rivâyetle amel etmesi caiz olur, velev ki mezhebine muhalif olsun, deniliyor. Ben derim ki: Bunlar, zaruret olmayan yerlere mahsustur.

«el-Bahr» sahibi, hayız kanlarının renklerinden bahsederken zayıf kaviller zikretmiş, sonra şöyle demiştir: «Mi'rac-i Diraye» de Fahrü'l-eimme'den naklen; bir müftü bu zayıf kavillerden biriyle zaruret hâlinde fetvâ verse ve bununla kolaylık göster meyi istese iyi olur, deniliyor. Keza, İmam Ebû Yûsuf'un; menî, şehvet kesildikten sonra çıkarsa guslû icap etmez sözü zayıftır. Ama, ulema yolcunun ve şübheden korkan misafirin bu kaville amel etmesini caiz görmüşlerdir. Nitekim yerinde görülecektir. Bunlar, zaruret yerleridir.